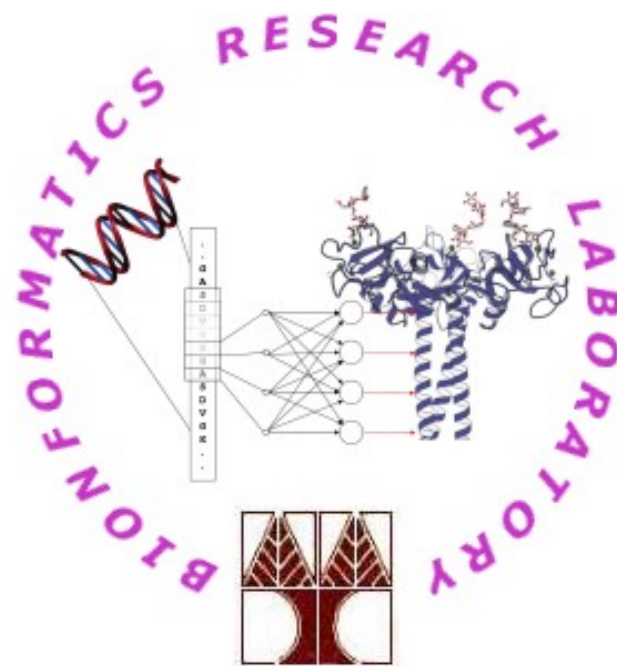

Πολλαπλές στοιχίσεις ακολουθιών (Προοδευτικές μέθοδοι)

Vasilis Promponas
Bioinformatics Research Laboratory
Department of Biological Sciences
University of Cyprus

Σύνοψη

- Εισαγωγή
- Πολλαπλή στοίχιση και ΔΠ
- Βαθμονόμηση Πολλαπλών Στοιχίσεων
- Μέθοδοι Προοδευτικής Πολλαπλής Στοιχίσης
- Συζήτηση

- ...

ΠΟΛΛΑΠΛΗ ΣΤΟΙΧΙΣΗ ΑΚΟΛΟΥΘΙΩΝ

- Από **Υπολογιστική** Πλευρά:
 - “... two strings good, four strings better ...”
 - (Gusfield, 1997)
- Από **Βιολογική** Πλευρά
 - “One or two homologous sequences whisper ... a full multiple alignment shouts out loud”
 - (Hubbard, Lesk and Tramontano, 1996)

Two strings good ...

... four strings better!!

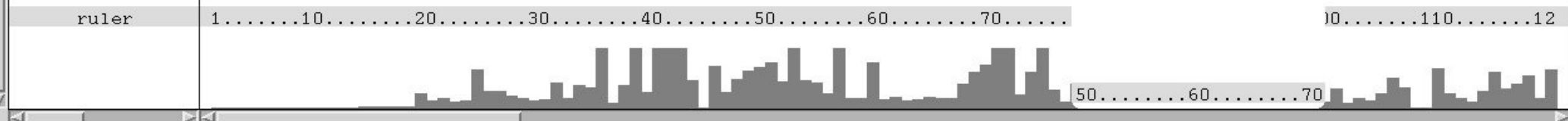

Multiple Alignment Mode

Font Size: 14

1	DRTS1_AR	MATTTLNDSTTTTASEPQSTQVVAATKEMGIGKDGKLPNN-LPTDLKPFKDIITLTTSDSSKRNAAVVMGRKTYESIPKYPPLSGRLNVVLTSSGGDIANTEN--VVTCSVDSAL
2	sp P1771	-----MLRINLIVAVCENFGIGIPGDLPKR-IKSELKYPSTTKRTSDPTQNAVVMGRKTYEGVPEKRPPLPDRNLIVLS-TTLQESDLPKG--VLLCPNLETAM
3	sp P0780	-----MAGGKIPIVGIACIQPEMGIKGGGLPKR-LPSEMKYFQVTSITKDPNKKNALIMGRKTYESIPPKRPLPNRMNVIISKDDVHDEKESIVQSNLANAI
4	sp Q0451	-----MNI SLI IANELITRAAGNQGKLPKQIKEDMQPQTTENS-----VVMGLNTVSLPKMKK--LGRDVIIVISSTITEHEVLNNN--IQIFKSTESTL

42 !?

45++++

J. Mol. Biol. (1994) 238, 528–539

**Many of the Immunoglobulin Superfamily Domains in
Cell Adhesion Molecules and Surface Receptors
Belong to a New Structural Set
Which is Close to That Containing Variable Domains**

Yahouda Harpaz¹ and Cyrus Chothia^{1,2}

¹*Cambridge Centre for Protein Engineering and*

²*MRC Laboratory of Molecular Biology
Hills Road, Cambridge CB2 2QH, U.K.*

Protein ID†	Index‡	Sequences§
Telokin β strands ⁺		-A'- -B----- -C-- C'
46 V-frame residues [¶]		+++++ + + +
AMAL_DROME†	145:	pkstlvteGqnLeLtChAngf-----pkptIsWarehna-----Vmpagg-----
AXO1_RAT	141:	rdpvktheGwgVnLpCnPpahy-----pglsYrWllnefpnf-----Iptdgr-----
AXO1_RAT	334:	isdteadiGsnLrWgCaAagk-----prpmVrWlrngep-----Lasqn-----
AXO1_RAT	426:	rrlipaarGgeIsIlCqPraa-----pkatIlWskgtei-----Lgnst-----
AXO1_RAT	* 520:	d----invGdnLtLqChAshdpt-----mdltFtWtlddfpid-----Fdkpggghyr-----
B29_MOUSE	* 49:	prfaakkrSsmVkFhCyTn-----hsgaLtWfrkrsgsqppqe-----Lvseeg-----
BGP1_HUMAN	* 151:	nnsnpvedKdaVaFtCePet-----qdtYlWwinngs-----Lpvsp-----
BGP1_HUMAN	* 332:	skttvtgdKdsVnLtCsTnd-----tgisIrWffknqs-----Lpsse-----
BUTY_BOVIN	34:	qepilavvGedAeLpCrLspnvsa-----kgmeLrWfrevkvspavf-----Vsreggegegeemaeyrg-----
CAML_MOUSE	431:	nqymaveGstAyLlCkAfga-----pvpsVqWldeegt-----Vlqde-----
CAML_MOUSE	* 247:	ssrivalqGqsLiLeCiAegf-----ptptIkWlhpdp-----Mptd-----
CAML_MOUSE	* 522:	prsaiekkGarVtFtCqAsfdps-----lqasItWrgdgrd-----Lqergdsd-----
CAVT_BRALA	* 64:	lkdmfvmeGsaVtFfArVwgi-----pdpvIkWfkdgqe-----Vkqgpkhei-----
CCEM_HUMAN	* 151:	nnskpvedKdaVaFtCePet-----qdatYlWwvngs-----Lpvsp-----
CCEM_HUMAN	* 329:	nnsnpvedEdaVaLtCePei-----qnttYlWwvngs-----Lpvsp-----
CD7_HUMAN	* 32:	phcttvpvGasVnItCsTsg-----glrgIyLrqlgpqpqd-----Ilyyedgvvpttdr-----
CEK2_CHICK	45:	leelvfgsGdtIeLsCnTqs-----ssvsVfWfkdgig-----Iapsnr-----
CONT_MOUSE	142:	rpevkvkeGkgMvLlCdPpyhfp-----ddlsYrWllnefpvf-----Itmdkr-----
CONT_MOUSE	420:	kkkilaakGgrViIeCkPkaa-----pkpkFsWskgte-----Wlvnss-----
CONT_MOUSE	* 514:	d----itvGenAtMqCaAsfdpa-----lditFvWsfngyv-----Idfnkeit-----
DPTP_DROME	29:	vkqewaeiGknVsLeCaS-----eneavaWklgnqt-----Inknhtry-----
ECTO_RAT	* 135:	nnsnmpmegEpfVsLmCePyt-----nntsYlWsrnges-----Lsegd-----
ECTO_RAT	* 312:	itnttvkeLgsVtLtCfSkd-----tgvsVrWlfnsgs-----Lqltd-----
FGR1_CHICK	38:	veshsahpGdlLqLrCrLrd-----dvqsInWvrdgvq-----Lpennart-----
HEMO_HYACE	333:	ekvivvkqGqdVtIpCkVtgl-----papnVvWshnakp-----Lagg-----
IL1S_HUMAN	* 34:	ykrefrleGepVaLrCpQvpywlwasvs---prinLtWhkndsart-----Vpgeet-----
LAR_DROME	* 145:	pgtrvievGhtVlMtCkAign-----ptpnIyWiknqtk-----Vdmsnp-----
MYP0_BOVIN	* 5:	dkevhgavGsqVtLyCsFwssewvs-----ddlsFtWryqpeggrda-----Isifhyakgqpyidevgtfke-----
NCA2_HUMAN	123:	ptpqefreGedAvIvCdVvss-----lpptIiWkhkgrd-----Vilkkdv-----
NCA2_HUMAN	* 25:	psqgeisvGesKfFlCqVagda-----kdkdIsWfspngek-----Ltpnqq-----
NCA2_HUMAN	* 219:	ivnatanlGqsVtLvCdAegf-----peptMsWtkdgeq-----Ieqeede-----
NRG_DROME	252:	rrqslalrGkrMeLfCiYggt-----plpqIvWskdgqr-----Iqwsd-----
NRG_DROME	* 526:	pqnyevaaGqsAtFrCnEahddt-----leieIdWkdgqs-----Idfeaqp-----
OPCM_BOVIN	* 228:	akntgvsVgqkGiLsCeAsav-----pmaeFqWfkedtr-----Latgldgm-----
PGDS_HUMAN	219:	alktvyksGetIvVtCaVfn-----evvdLqWtypgevkqkg-----Itmleei-----
PIGR_HUMAN	337:	ptvvkqvaGssVaVlCpYnrkesks-----ikywClWeg-aqngrcpl-----Lvdsegwvkaqyeg-----
PLK_HUMAN	45:	qakvfshrGgnVtLpCkFyrdptafgagi---hkirIkWtkltsdy-----Lkevdfvsmgyhkktyggyq-----
PTP0_HUMAN	* 190:	iqnvevnaGqfAtFqCsAigr-----vagdRlWlqgid-----Vrdaplkei-----

ΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ;

- ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ ΚΑΤΑΛΟΙΠΩΝ (ΣΤΗΝ ΙΔΙΑ ΣΤΗΛΗ) ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΠΡΟΕΛΘΕΙ ΑΠΟ ΕΝΑ «ΑΡΧΕΓΟΝΟ» ΚΑΤΑΛΟΙΠΟ
 - Αντίστοιχη ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ/ΔΟΜΙΚΗ σημασία
 - Εξελικτική σχέση
- ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΕΝΩΝ
- ΥΠΟΘΕΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΜΟΡΙΑΚΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ (?)
- **ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ?**

ΒΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΠΑΙΤΟΥΝΤΑΙ

- **ΣΥΛΛΟΓΗ** ΠΙΘΑΝΩΝ ΟΜΟΛΟΓΩΝ ΑΚΟΛΟΥΘΙΩΝ
- **ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ** ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΣΤΟΙΧΙΣΗΣ
- **ΕΛΕΓΧΟΣ** ΚΑΙ ΠΙΘΑΝΗ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ (EDITING)
- **ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ** ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

ΒΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΠΑΙΤΟΥΝΤΑΙ

- **ΣΥΛΛΟΓΗ** ΠΙΘΑΝΩΝ ΟΜΟΛΟΓΩΝ ΑΚΟΛΟΥΘΙΩΝ
 - ΠΕΙΡΑΜΑΤΑ
 - ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΣΕ ΒΑΣΕΙΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ
 - ΒΙΒΛΙΟΓΑΦΙΑ
- **ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ** ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΣΤΟΙΧΙΣΗΣ
- **ΕΛΕΓΧΟΣ** ΚΑΙ ΠΙΘΑΝΗ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ (EDITING)
- **ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ** ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

ΒΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΠΑΙΤΟΥΝΤΑΙ

- **ΣΥΛΛΟΓΗ** ΠΙΘΑΝΩΝ ΟΜΟΛΟΓΩΝ ΑΚΟΛΟΥΘΙΩΝ
- **ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ** ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΣΤΟΙΧΙΣΗΣ
 - ΕΠΙΛΟΓΗ ΚΑΤΑΛΛΗΛΗΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΜΕΤΡΩΝ
 - ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ (WWW, ΤΟΠΙΚΟ)
- **ΕΛΕΓΧΟΣ** ΚΑΙ ΠΙΘΑΝΗ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ (EDITING)
- **ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ** ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

ΒΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΠΑΙΤΟΥΝΤΑΙ

- **ΣΥΛΛΟΓΗ** ΠΙΘΑΝΩΝ ΟΜΟΛΟΓΩΝ ΑΚΟΛΟΥΘΙΩΝ
- **ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ** ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΣΤΟΙΧΙΣΗΣ
- **ΕΛΕΓΧΟΣ** ΚΑΙ ΠΙΘΑΝΗ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ (EDITING)
 - **ΑΝΤΙΠΑΡΑΒΟΛΗ ΜΕ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΑ (ή ΑΛΛΑ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ)**
 - ΜΕ ΤΟ ... ΜΑΤΙ !!!
 - ΑΥΤΟΜΑΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ
- **ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ** ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

ΒΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΠΑΙΤΟΥΝΤΑΙ

- **ΣΥΛΛΟΓΗ** ΠΙΘΑΝΩΝ ΟΜΟΛΟΓΩΝ ΑΚΟΛΟΥΘΙΩΝ
- **ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ** ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΣΤΟΙΧΙΣΗΣ
- **ΕΛΕΓΧΟΣ** ΚΑΙ ΠΙΘΑΝΗ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ (EDITING)
- **ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ** ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ
 - ΕΞΟΔΟΣ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ
 - ΧΡΗΣΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΥ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ

Υπολογισμός (βέλτιστης?) MSA

- Τύποι Σύγκρισης
-
- Μέτρο Σύγκρισης
-
- Αντικειμενικότητα
-
- Σημαντικότητα

ΕΠΕΚΤΕΙΝΟΝΤΑΙ ΟΙ ΑΛΓΟΡΙΘΜΟΙ ΔΠ;

- ΝΑΙ
 - “Πολυδιάστατος” ΔΠ
- ΟΧΙ ΑΠΟΔΟΤΙΚΑ!!!
 - ΠΡΑΚΤΙΚΟΙ ΑΛΓΟΡΙΘΜΟΙ ΓΙΑ ΜΙΚΡΟ ΜΟΝΟ ΠΛΗΘΟΣ ΑΚΟΛΟΥΘΙΩΝ
 - ΓΙΑ n ΑΚΟΛΟΥΘΙΕΣ ΜΗΚΟΥΣ L_1, L_2, \dots, L_n :
 - ΜΝΗΜΗ $O(L_1 * L_2 * \dots * L_n)$
 - ΧΡΟΝΟΣ $O(2^n * L_1 * L_2 * \dots * L_n)$
 - **ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ??**

SUM OF PAIRS (SP)

- ΧΡΗΣΗ ΠΙΝΑΚΑ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ (s)
-
- Για κάθε στήλη m_i :

$$SP(m_i) = \sum_{j=0}^{l-1} \sum_{j < k \leq r} s(m_i^k, m_i^j)$$

Blosum50

s(L-L) = 5

s(L-G) = -4

Seq1: ...**A****L****L****E**...

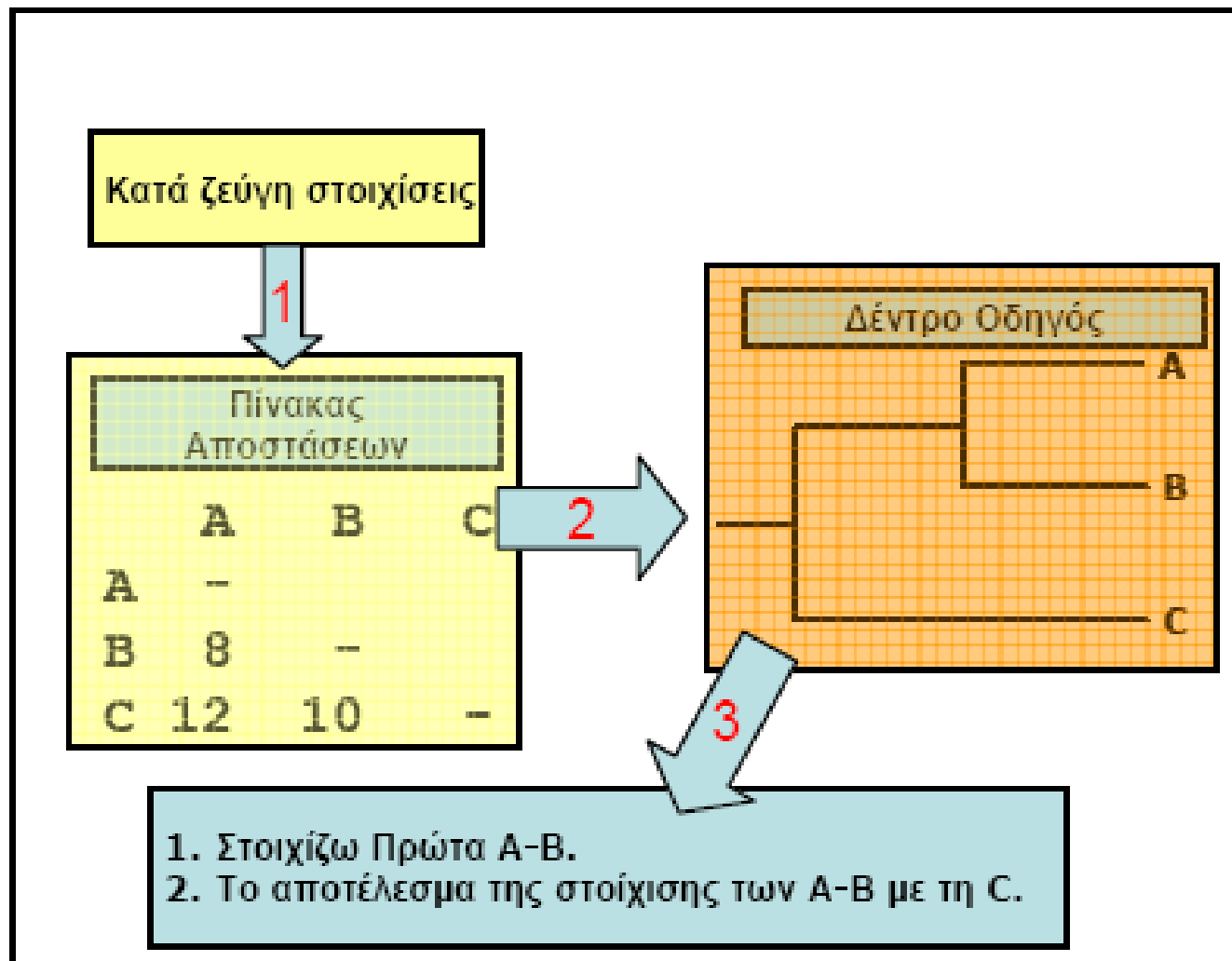
Seq2: ...**G****L****L****D**...

Seq3: ...**W****L****G****D**...

SP(2)=15

SP(3)=-3

ΕΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΛΑΠΛΗ ΣΤΟΙΧΙΣΗ (I)

ΕΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΛΑΠΛΗ ΣΤΟΙΧΙΣΗ (II)

- Ο ΑΛΓΟΡΙΘΜΟΣ Feng-Doolittle (Feng and Doolittle, 1987)
 - ΔΙΑΓΩΝΙΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΝ
($D = -\log((S_{obs} - S_{rand}) / (S_{max} - S_{rand}))$)
 - ΔΕΝΤΡΟ-ΟΔΗΓΟΣ (ΔΟ)
(αλγόριθμος Fitch-Margoliash, 1967)
 - ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΣΤΟΙΧΙΣΗ ΒΑΣΕΙ ΔΟ
 - ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ-ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ (κλασσικός ΔΠ)
 - ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ-ΣΤΟΙΧΙΣΗ (winner takes all)
 - ΣΤΟΙΧΙΣΗ-ΣΤΟΙΧΙΣΗ (winner takes all)

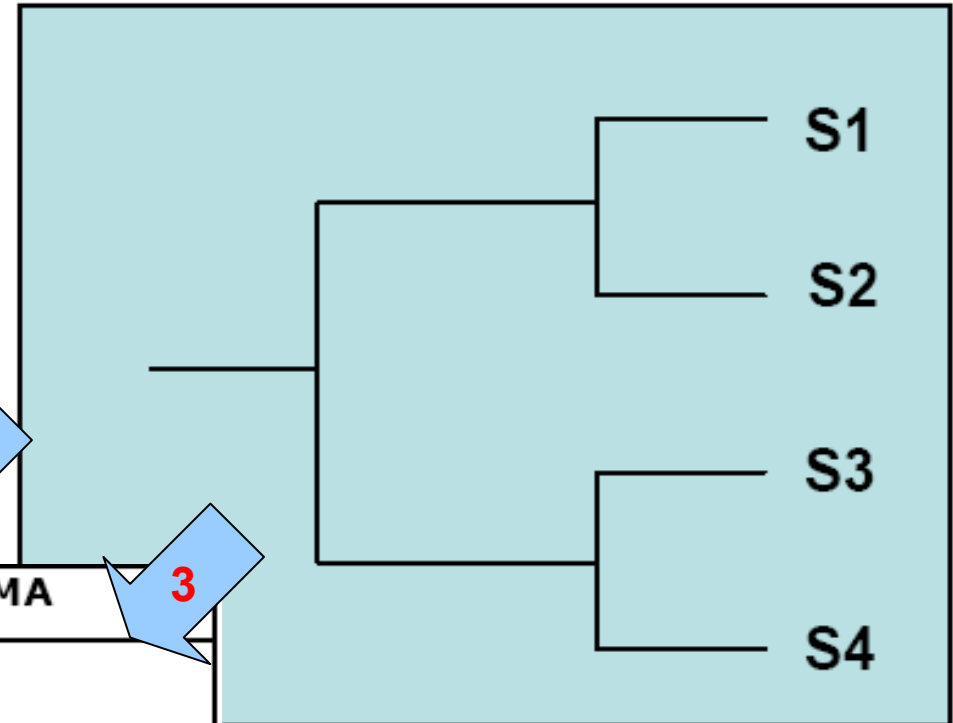
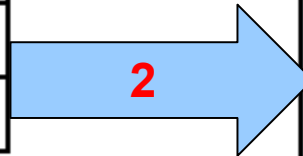
Φενγκ! Κάνε λίγο...

Έστω, οι ακολουθίες:

S1: AAATCGG, S2: AAACCGG, S3: ATACCCTG, S4: ATACCCGG

↓ 1

	S1	S2	S3	S4
S1	-			
S2	1	-		
S3	3	2	-	
S4	2	2	1	-

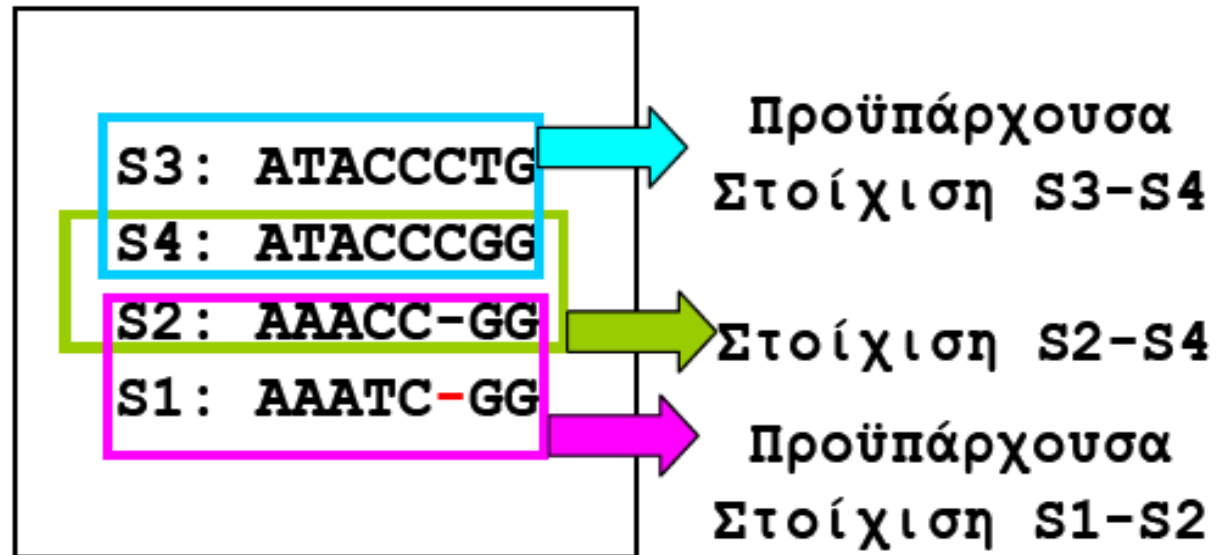

↙ 3

	ΟΔΗΓΙΑ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ
1	Στοιχίσε S1-S2 => S _{1,2}	AAATCGG AAACCGG
2	Στοιχίσε S3-S4 => S _{3,4}	ATACCCTG ATACCCGG
3	Στοιχίσε S _{1,2} - S _{3,4}	Δείτε παρακάτω ...

... και λίγο ακόμα ...

	Στοιχισή	Score
S1-S3	AAATC-GG ATACCCTG	3
S1-S4	AAATCGG ATACCCG	4
S2-S3	AAACCG-G ATACCCTG	4
S2-S4	AAACC-GG ATACCCG	5

Η Μέθοδος CLUSTAL

(Higgins and Sharp, 1988)

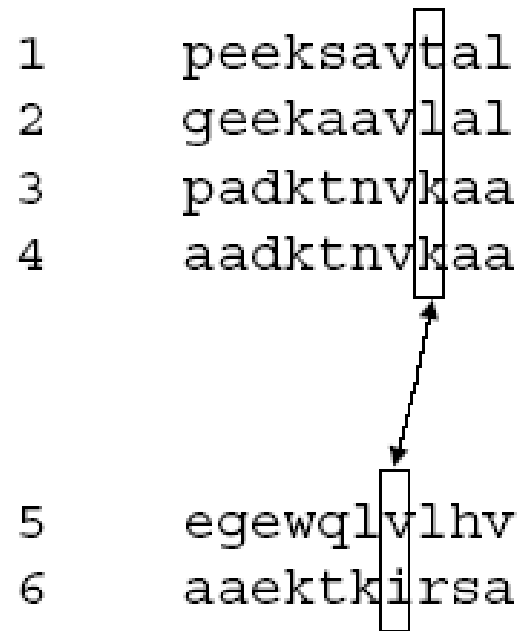
- ΔΙΑΓΩΝΙΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΝ
(μετατροπή scores-απόσταση: αριθμός διαφορών ανά θέση)
- ΔΕΝΤΡΟ-ΟΔΗΓΟΣ (ΔΟ)
(μέθοδος NJ, Saitou and Nei, 1987) =>
sequence weighting
- ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΣΤΟΙΧΙΣΗ ΒΑΣΕΙ ΔΟ
 - ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ-ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ
 - ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ-ΣΤΟΙΧΙΣΗ
 - ΣΤΟΙΧΙΣΗ-ΣΤΟΙΧΙΣΗ

CLUSTALW

ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

- Profile Alignment
- Ποινές εισαγωγής κενών
 - “Once a gap, Always a gap”
 - GOP, GEP
 - Εξαρτώμενες από τη θέση
- Sequence weighting
 - Δείτε σε λίγο ...
-

PROFILE ALIGNMENT

Sequence weights

w_1, \dots, w_6

$$\text{Score: } \frac{1}{8} [M(t, v)w_1w_5 + M(t, i)w_1w_6 + \dots + M(k, i)w_4w_6]$$

ΔΠ και Profile Alignment

$S_{3,4}$

S3: ATACCCTG

S4: ATACCCGG

$S_{1,2}$

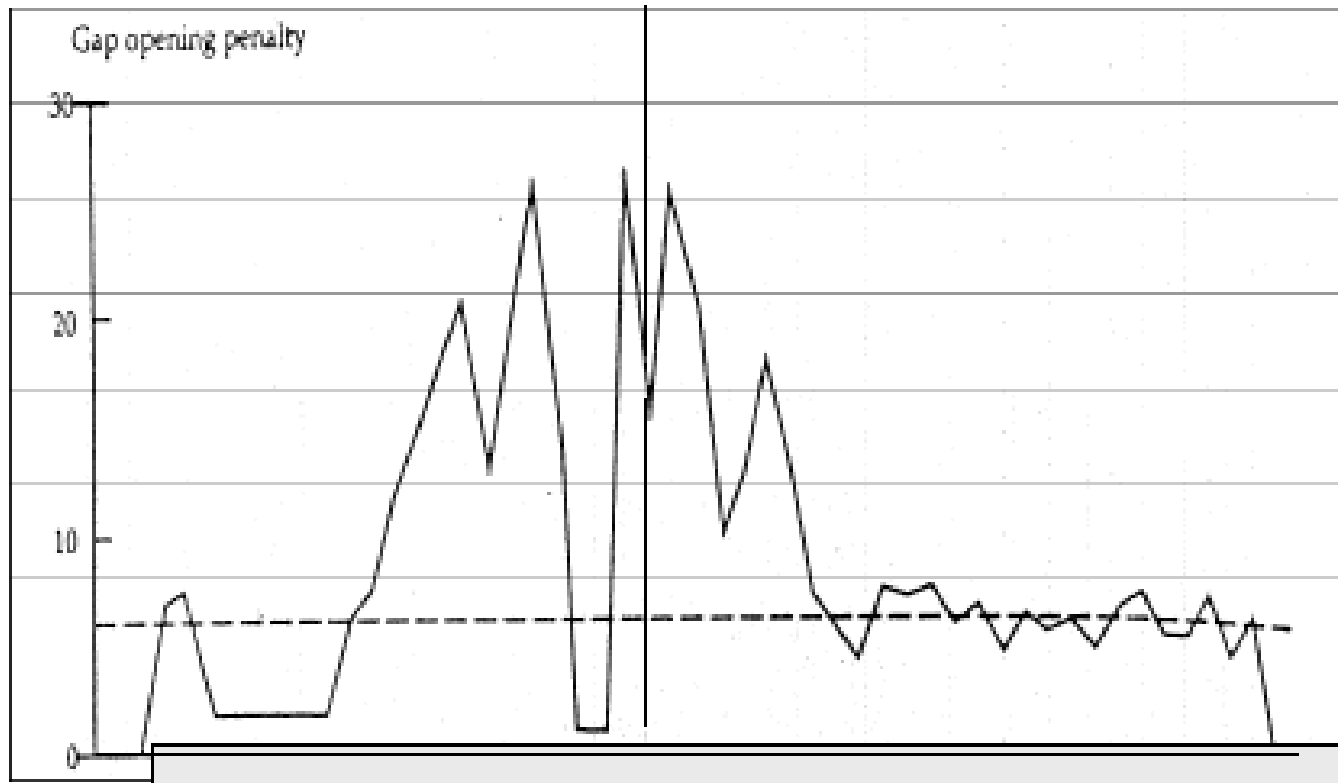
S2: AAACCGG

S1: AAATCGG

		AA	TT	AA	CC	CC	CC	TG	GG
AA									
AA									
AA							A	B	
CT							C	D	
CC									
GG									
GG									

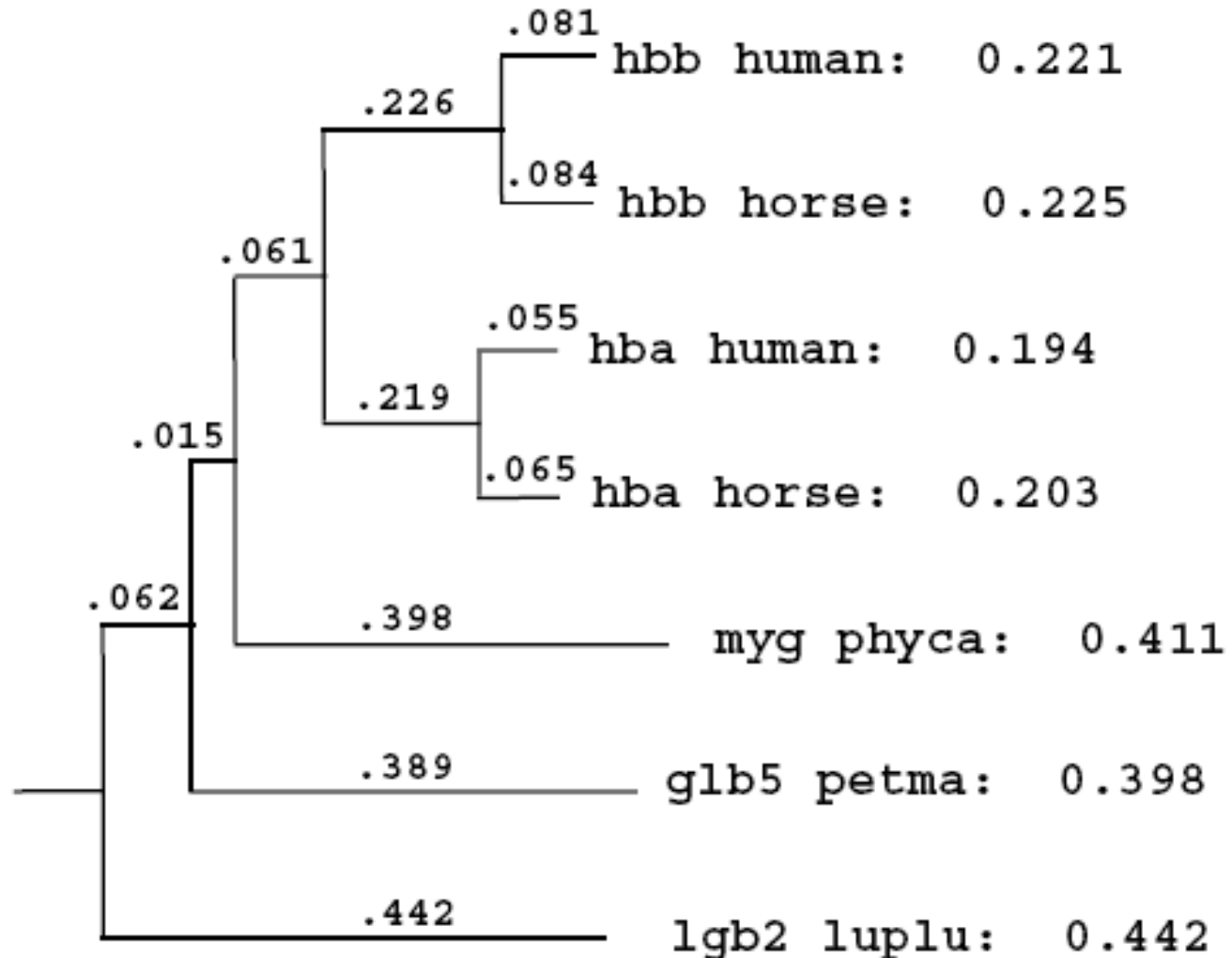
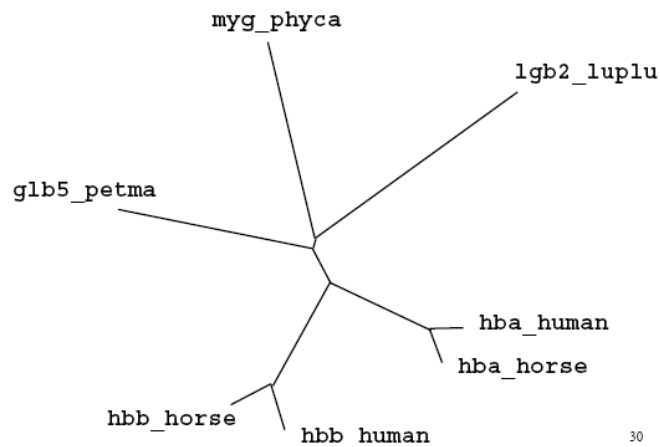
$$D = \max \begin{cases} A + SP(CT, TG) \\ B - g \\ C - g \end{cases}$$

Ποινές Εισαγωγής Κενών εξαρτώμενες από τη θέση


```
HLTPEEKSAVTALWGKVN--VDEVGGGEALGRLLVVYPWTQRFESFGDL  
QLSGEEKAAVLALWDKVN--EEVGGGEALGRLLVVYPWTFDSFGDL  
VLSPADKTNVKAAWGKVGAGAGEYGAEALERMFLSFPTTKTYFPHFDLS  
VLSAADKTNVKAAWSKVGAGAGEYGAEALERMFLGFPTTKTYFPHFDLS
```

Sequence Weighting

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΛΓΟΡΙΘΜΩΝ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗΣ ΣΤΟΙΧΙΣΗΣ

- **+ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΙ**
- **+ ΣΧΕΤΙΚΑ ΑΞΙΟΠΙΣΤΟΙ**
- **- ΑΝΟΜΟΙΕΣ ΑΚΟΛΟΥΘΙΕΣ ;;;;**
- **- GREEDY => “ΠΑΓΩΜΕΝΕΣ” ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΣΤΟΙΧΙΣΕΙΣ**

- ΛΥΣΗ 1: ΒΕΛΤΙΩΜΕΝΟΙ ΑΛΓΟΡΙΘΜΟΙ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗΣ ΣΤΟΙΧΙΣΗΣ (T-COFFEE, Notredame, Higgins and Heringa, 2000)
- ΛΥΣΗ 2: ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΟΙ ΑΛΓΟΡΙΘΜΟΙ ΒΕΛΤΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ (Barton and Sternberg, 1987; Berger and Manson, 1991; Gotoh, 1993)

- ΛΥΣΗ 3: Πολλαπλή Στοίχιση με Profile HMMs

Συζήτηση ...

- Υλικό, κατά τα γνωστά, στην ιστοσελίδα του μαθήματος ...